

VILKET ÄR BÄST: MAKTBALANS ELLER ANGLOSAXISK HEGEMONI

Varaktig fred kan vinnas blott genom att en stat eller statsgrupp tar ledningen i världen eller att en fast och stark internationell organisation skapas

I.

Hur kommer det sig att maktbalans anses så eftersträfvärd i förhållandet mellan staterna? Innebär inte just själva jämviktssystemet en frestelse för en stark, mindre civiliserad stat att få vägskalet att väga över till sin förmån genom erövring av främmande områden? Vore följaktligen inte freden bäst tryggad, om en otvetydig hegemoni låge hos de anglosaxiska staterna, som ha växt ifrån lusten att erövra? På vad sätt skulle de nordiska och andra småstaterna kunna bidra till att trygga en anglosaxisk hegemoni i världen? **„S. O. S.“**

II.

I en artikel i majnumret av Tiden säger den amerikanske historikern Bruce Hopper på tal om möjligheten att småstaterna gruppera sig kring de olika stormakterna, att „ett sådant exklusivt beroende av en stormakt vilken som helst skulle förvandla småstaten till ett protektorat, oförmöget att lämna sina egna, självständiga bidrag till civilisationen“. Kan detta omdöme med något berättigande tillämpas även på hypotesen att Sverige ingår allians med Atlantmakterna eller t. o. m. blir en brittisk dominion? Vilka konstitutionella och andra förändringar kan man förutse för Sveriges del, om vårt land skulle bli en brittisk dominion? **„Oppositionell.“**

De ovan återgivna frågorna höra så pass nära samman, att de lämpligen kunna behandlas i ett sammanhang.

Teorien om en maktbalans (balance of power) staterna emellan framträder redan under 1700-talet och utformades närmare under 1800-talet, särskilt efter Napoleon-krigen. Den är av engelskt ursprung och gällde till en början förhållandena i Europa: ingen stat borde behärska den europeiska kontinenten och därigenom bli ett hot mot England. I sin mera allmänna form utgår teorien från att om de främsta staterna eller statsgrupperna äro någorlunda jämställda i makt risken blir ringa för att man på något håll skall eftersträva hegenomi och för detta ändamål våga ett krig. Satsen innehåller naturligtvis en kärna av självklar sanning, men dess uppenbara svaghet ligger däri, att ett generellt balanssystem, så fulländat, att ingen riskerar krig, i praktiken är helt uteslutet. En varaktig fred kan därför knappast vinnas mer än på två vägar: antingen genom att en stat eller en fast sammansvetsad statsgrupp tar ledningen i världen och hindrar krig, eller genom att en internationell organisation uppstår och förvärvar tillräcklig styrka och fasthet för att fylla samma funktion.

Starka skäl tala utan tvivel för tanken, att de demokratiska och humanitära anglosaxiska staterna äro särskilt skickade att upprätthålla freden. Men en annan sak är att uppställa programmet att dessa stater borde ha otvetydig hegenomi. Ty en sådan ordning skulle förutsätta att Amerika och England genom nya krig gjorde sig till herrar över världen. Denna konsekvens vilja mina frågeställare, liksom jag själv, säkerligen icke acceptera. Det blir då nödvändigt att tänka sig en världsorganisation som upprätthållare av freden och att hoppas, att de samtidigt fredliga och mäktiga staterna inom denna organisation få ett avgörande inflytande. Om Sve-

rige och andra småstater, slöte en allians med England och Amerika skulle, kan det synas, detta syfte förverkligas. Men man måste då ihågkomma, dels att en allmän anslutning till ett sådant allianssystem är helt otänkbar, dels att andra stater, främst Ryssland, i en dylik allians kunde se ett hot, vadan alliansen möjligen skulle öka krigsriskerna i stället för att försvaga dem. Med någon säkerhet kan icke ett omdöme på denna punkt avgivas.

Det citerade uttalandet av Bruce Hopper är enligt min mening ohållbart. Själva uttrycket »självständiga bidrag till civilisationen» är vagt på gränsen till meningslöshet. Vi ha i historien många exempel på att stater, som äro starkt beroende av andra, kunna göra betydande kulturella insatser, ja, detta gäller t. o. m. folk som

helt stått under ett främmande och hårt välde (jfr t. ex. de tyska småstaterna i slutet av 1700-talet och början av 1800-talet samt Finland och Polen under 1800-talet). Hoppers ord synas alltså kunna betecknas som en allmän fras av den typ som ofta tillgripes, då man vill uttala sig i en viss riktning utan att ha klart för sig vad man egentligen vill säga; hans sats skulle kunna omskrivas i orden »om en stat icke är självständig, så är den inte självständig».

Frågan om behövliga ändringar i vår författning för det fall att Sverige skulle bli en brittisk dominion anser jag vara alltför verklighetsfrämmande för att kräva ett utförligt svar. Klart är att den engelska kungen i sådant fall skulle erkännas som kung i Sverige och att en vicekung eller generalguvernör skulle fylla den nuvarande svenske monarkens funktioner.

Herbert Tingsten.

MATRIARKATET

Det lär ha haft avsevärd utbredning och betydelse i den historiska tidens början. Inslag av matriarkat förefinnes alljämt hos vissa primitiva folk

Ett radiouttalande av Elin Wägener för någon tid sedan i kvinnofrågan väckte mitt livliga intresse. Jag är en av de många (men likväl alltför få) kvinnor, som har svårt att acceptera mannens anspråk på en självskriven ledarställning inom familj och samhälle. Det är en stor historia detta, och den kan naturligtvis inte redas ut i en tidningsartikel. Men kanske Veckans Forum skulle kunna upplysa mig om en detaljfråga, som intresserar mig alldeles särskilt: Ger historieforskningen något belägg för att matriarkatet tillämpats i något samhälle i någon del av världen? I så fall var och när?

En som genomskådat männen.

Frågan om matriarkatets förekomst och gestaltning är tämligen omstridd, och något kategoriskt svar torde ej kunna ges på den framställda frågan. Enligt en del moderna forskare (Briffault m. fl.) har matriarkatet haft en avsevärd utbredning och betydelse i den historiska tidens början.

I den forntida orienten intog kvinnan en stark ställning. Av regerande drottningar hör den sköna Cleopatra till de mest berömda. Man kan inte säga, att hon stod sina manliga kolleger efter ifråga om maktlystnad.

I Egypten före 12:te dynastien, som regerade omkring 2.000 f. Kr., skola de rättsliga institutionerna ha haft kraftiga inslag av matriarkat. Likaledes finnas sådana inslag i sumerernas samfundsförhållanden i Mesopotamien under samma avlägsna tidsperiod, och detsamma gäller det minoiska Kreta. Exempel på regerande drottningar, ofta med krigisk berömmelse, finnas flerstades från den forntida orienten. I modern tid har arvsföljd på kvinnolinjen konstaterats på Sumatra, i Mikronesien och Melanesien, på Formosa, i Indien, hos vissa negerstammar i Afrika och hos irokeserna i Nordamerika, hos vilka sistnämnda kvinnorna spelat en betydande politisk roll.

Såsom prov på matriarkatets tillämplighet i moderna kultursamhällen äro naturligtvis dessa exempel från mer eller mindre primitiva samhällen skäligen intetsägande. Någon »ledarställning» motsvarande mannens traditionella kunna kvinnorna ännu ej sägas ha prövat på. Som bekant ha ej alltför sällan kvinnor kommit att intaga en politiskt ledande ställning utan att deras insatser företett särdrag, som radikalt skilt sig från mannens, men härvidlag kan alltid det maskulint organiserade samfundets hämmande inflytande tillgripas som förklaring. Det politiska och sociala livet i de ovannämnda forntida kulturområdena förete inga avgörande skilligheter gentemot samhällen utan inslag av matriarkat. Man kanske kan hänvisa till att alla kulturförmer i alla tider ha skapats av män och kvinnor gemensamt, vardera genom sina insatser, och att de manliga och kvinnliga intentionerna i huvudsak stämt överens.

Erik Lönnroth.